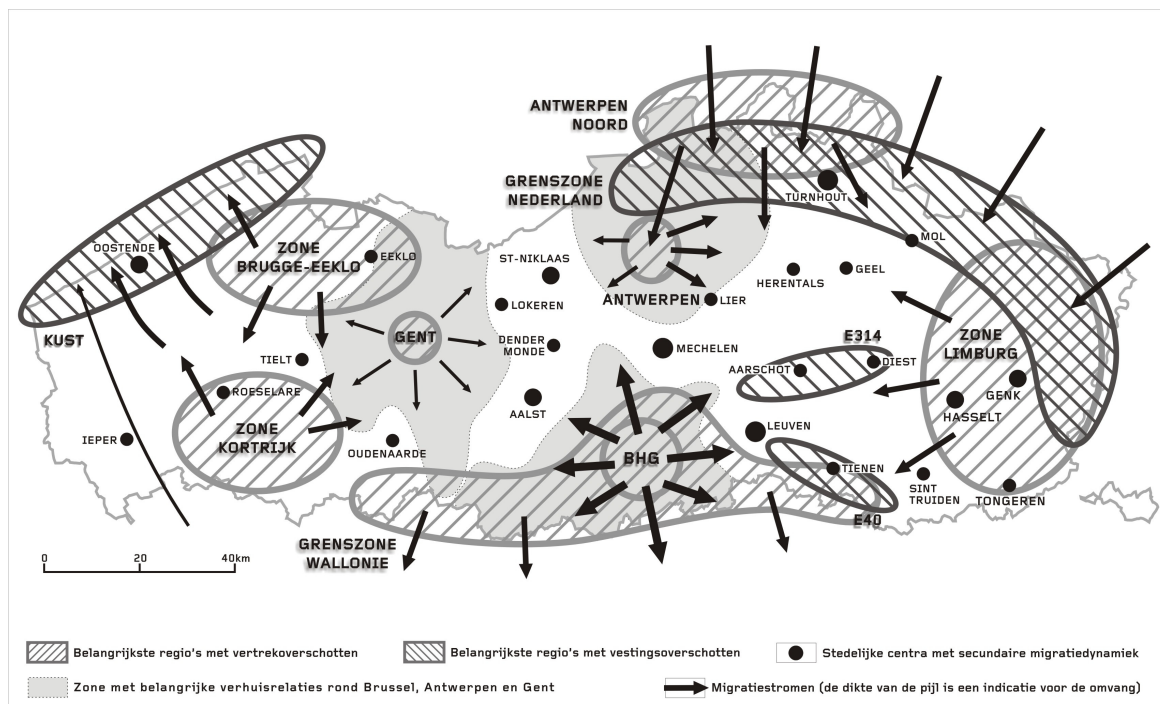

3. Besluiten: Belangrijkste vaststellingen

De belangrijkste trends die werden vastgesteld in dit onderzoek zijn in Figuur 1 op een schematische wijze voorgesteld.

Figuur 1: Overzichtskaart van de belangrijkste migratiedynamieken die vastgesteld werden

De **suburbanisatie** neemt ogenschijnlijk weer toe tussen 2001 en 2003 na een afname tussen 1997 en 2001. Dit is vooral duidelijk te zien in het BHG (incl. Vlaams Stedelijk Gebied rond Brussel), maar ook in de grootstedelijke gebieden Antwerpen en Gent is dit merkbaar. In het BHG (incl. VSGB) is de suburbanisatie zelfs hoger dan in de beginperiode van het onderzoek (1997).

Hier tegenover staat dat het buitengebied weer meer inwoners gaat winnen en ook de kleinstedelijke gebieden kennen een toename van hun positief intern migratiesaldo. We wijzen erop dat in de kleinstedelijke gebieden de invloed van landelijke kernen groot is. Uit de case Dendermonde, die we in dit verband onderzochten, blijkt dat het hier vooral de landelijke kernen Grembergen en Sint-Gillis zijn die voor de grote instroom zorgen. Nieuwe verkavelingen trekken hier inwoners aan hoofdzakelijk van buiten de gemeente.

De stad Antwerpen verliest op het einde van de onderzochte periode jaarlijks bijna 2000 inwoners aan interne migraties (dus aan Vlaanderen, Wallonië en het BHG). In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt dit aantal meer dan vier keer zo hoog.

De toename van de suburbanisatie sinds 2002 zien we vooral bij de 27-40 jarigen. Vooral het gebied rond Brussel en Leuven is in trek bij deze mensen. De 18-26 jarigen maken de omgekeerde beweging en kiezen wel voor de steden. Vanaf de leeftijd van 40 jaar begint de kust een belangrijke aantrekkingspool te vormen.

De gemeenten die een recente interne **migratiedruk** ondervinden, vinden we op twee plaatsen terug. Enerzijds bakenen de kustgemeenten zich

duidelijk af als een gebied waar de binnenlandse vestigingsoverschotten sterk zijn toegenomen. Anderzijds komen enkele gemeenten ten oosten en ten westen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar voor. De overige recente interne drukgemeenten bevinden zich verspreid over Vlaanderen.

Uit het onderzoek blijkt dat er meerdere **stedelijke gebieden** zijn die een invloed hebben op de migraties van aangrenzende gemeenten dan diegene die opgenomen zijn in de ruimtelijke indeling volgens de stadsgewesten. Naast grootstedelijke en regionaalstedelijke gebieden zijn er namelijk ook kleinstedelijke gebieden die een invloed hebben op de migratiedynamiek in hun directe omgeving. Hoewel deze kleinstedelijke gebieden geen echte stedelijke migratiedynamiek hebben, hebben ze toch een zekere vorm van centraliteit.

Bij de **externe migraties** komen de grote steden (Antwerpen, Gent en BHG) naar voor als voorkeurbestemmingen. Ook het grensgebied met Nederland kent relatief grote vestigingsoverschotten. Tussen het BHG en Leuven zijn er enkele gemeenten die inwoners verliezen aan het buitenland. Overijse kent hier het grootste verlies, deze gemeente verliest jaarlijks gemiddeld 140 inwoners aan het buitenland.

Wanneer we de migraties in hun geheel bekijken (**totale migratie** = interne + externe) verliezen vooral de regio van Kortrijk en enkele gemeenten rond Brugge inwoners. Steden als Antwerpen, Gent en Brussel hebben vestigingsoverschotten te wijten aan de grote buitenlandse instroom. Dit zien we ook wanneer we de gemeenten gaan bepalen die een recente totale migratiedruk ondervinden. De steden komen naar voor, alsook het kustgebied. Ook enkele grensgemeenten met Nederland ondervinden een totale migratiedruk.

Wanneer we 1997 met 2003 vergelijken, zien we dat we van een forse toename van de populariteit van de kust kunnen spreken. De **kustmigratie** nam vooral toe tussen 1998 en 2000 zowel bij de 41-60 jarigen als bij de 60-plussers. Tussen 2001 en 2003 zien we een stagnatie van de netto-instroom. Bij de oudste leeftijdsgroep gaat het vooral over pensioenmigraties. De 41-60 jarigen zijn vooral gezinnen waarvan de kinderen het huis verlaten hebben en die dan naar de kust trekken. Deze inwijkelingen vestigen zich in Middelkerke hoofdzakelijk in de zone tegen de kustlijn waardoor dit gebied moeilijk betaalbaar is geworden voor de oorspronkelijke bewoners. Op het achterland is de migratiedruk onrechtstreeks toegenomen, dit heeft natuurlijk te maken met de druk aan de kust en de eigen inwoners die moeten uitwijken naar de achterliggende kernen.

De **migratie met Wallonië** is vooral significant in de grensgemeenten, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams stedelijk gebied rond Brussel en in de meeste kustgemeenten. De meeste gemeenten verliezen inwoners aan Wallonië. Enkel de kustgemeenten en enkele grensgemeenten in het Zuiden van West-Vlaanderen winnen duidelijk inwoners vanuit Wallonië. De overstap naar Wallonië richt zich vooral op het grensgebied aan de andere kant van de taalgrens. Motieven hiervoor zijn de goedkopere bouwgronden en woningen en de relatief rustige omgeving. In Sint-Genesius-Rode is die invloed van de migratie met Wallonië niet echt duidelijk voelbaar, zo blijkt uit het interview. Vooral de invloed van de inwijking vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest speelt hier een belangrijke rol. De eigen bevolking wijkt bijgevolg vaak uit naar gemeenten in Vlaanderen en dus ook Wallonië waar de vastgoedprijzen lager liggen, zo zegt men ons.

De hoge buitenlandse vestigingsoverschotten in de grensgemeenten met **Nederland** komen logisch gezien vanuit Nederland. We zien dat die netto-instroom tussen 1997 en 2003 is toegenomen. Hiertegenover staat dat vele van die gemeenten in Limburg en het noorden van Antwerpen intern

inwoners verliezen, maar deze verliezen worden meer dan gecompenseerd door de inwijking uit Nederland.

Uit het onderzoek in Lanaken blijkt dat de instroom van Nederlanders zich hier op alle segmenten van de woningmarkt laat voelen. In de kleinere woonkernen gaat het dan vooral over ééngezinswoningen, in het centrum van Lanaken zijn het hoofdzakelijk appartementen die aan Nederlanders verkocht worden.

We vinden tenslotte enkele **zones** die een **specifieke interne migratiedynamiek** hebben. Eerst zijn er enkele regio's die een negatief migratiesaldo hebben in de periode 2001-2003 en die een negatieve evolutie van hun migratiesaldo kennen. Deze regio's zijn hoofdzakelijk de randgebieden van Vlaanderen (uitgezonderd het kustgebied). Zo vinden we een gebied rond Brugge en Eeklo, een gebied rond Kortrijk, een gebied in het noorden van Antwerpen en een gebied in Limburg.

Anderzijds zijn er gebieden waar de instroom groter is dan uitstroom. Deze gemeenten zijn vooral centraal gelegen. Een eerste gebied dat hier sterk naar voor komt, zijn enkele gemeenten ten oosten en ten westen van het BHG. De meeste van deze gemeenten zijn ook afgebakend als recente drukzone. We kunnen dit verklaren door een toegenomen suburbanisatie rond het BHG.

Tot slot komen er nog 2 groepen van gemeenten naar voor rond de E40 Brussel-Luik en de E314 Leuven-Lummen. Deze hoofdzakelijk landelijke gemeenten zijn aantrekkelijk omdat ze een goede verbinding hebben met steden als Brussel en Leuven.

4. Verdere conclusies

In dit onderzoek werkten we met migratiegegevens van 1997 tot en met 2003 die werden aangeleverd door de studiedienst van de Vlaamse Overheid. Wanneer recentere gegevens beschikbaar zijn, kan deze studie geactualiseerd worden.

We werkten met data op gemeentelijk niveau. Wanneer een onderzoek op een lager niveau kan opgezet worden, kunnen vergelijkingen gemaakt worden met typologieën op wijkniveau en zullen correlaties met indicatoren zoals woontypologie meer opleveren.

Voor de verklaringen waarom bepaalde verhuisstromen significant aanwezig waren, werd teruggerepen naar bestaande literatuur van vroegere onderzoeken. Een onderzoek naar de verhuismotivatie bij de 41-60 jarigen die meer en meer naar de kust trekken, kan een beeld geven van wat hier de bepalende factoren zijn om te verhuizen.

Tot op heden werd er vooral migratieonderzoek verricht vertrekkende van de indeling in stadsgewesten, migratiebekkens of bestaande beleidsindelingen zoals provincies en gewesten. In dit onderzoek werd de indeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen als basis voor de analyse gebruikt. Dit liet ons onder andere toe om de stedelijke gebieden hiërarchisch te benaderen (grootstedelijk gebied, regionaalstedelijk gebied en kleinstedelijk gebied). We deden de analyse op gemeentelijk niveau, de werkelijke afbakening zal een duidelijker beeld geven.

Ook werden analyses gedaan los van bestaande indelingen om zo regio's te identificeren die een specifieke migratiedynamiek hebben. Om meer te weten te komen over deze trends kan bijkomend onderzoek gedaan worden in het bijzonder over de specifieke verhuismotivaties in deze gebieden.

Verder onderzoek kan tenslotte verricht worden op de specifieke gebieden die we onderzochten (kustgebied, grensgebied met Nederland en grensgebied met Wallonië). Vooral een uitbreiding van de case-studies

kan hier helpen om de geconstateerde trends verder te duiden en een nog betere kijk te krijgen op hoe die specifieke migratiedynamieken zich ruimtelijk manifesteren. Voor de migratie met Wallonië moet de focus misschien aan de andere kant van de taalgrens gelegd worden.

De belangrijkste aandachtspunten voor het beleid worden hier bondig weergegeven:

- De suburbanisatie is nog steeds actueel en neemt sinds 2001 weer toe. Dit is vooral zichtbaar in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Het kustgebied trekt 60-plussers en nu ook 41-60 jarigen aan. Deze trend nam toe tot 2001 en blijft in 2002 en 2003 ongeveer constant.
- De migratie in het grensgebied met Nederland vanuit Nederland neemt onafgebroken toe tijdens de onderzoeksperiode. Jaarlijks komen hier gemiddeld 3.800 inwoners bij vanuit Nederland in de eindperiode van het onderzoek.
- Vanuit het grensgebied met Wallonië (incl. BHG en een brede rand daar omheen) is er een jaarlijkse netto-uitstroom van meer dan 4.500 inwoners naar Wallonië, waar de bouwgrond- en woningprijzen lager liggen. Ongeveer 72% hiervan komt uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We zien geen duidelijke evolutie van deze trend tussen 1997 en 2003.
- De kleinstedelijke gebieden hebben geen stedelijke migratiedynamiek. Dit is voor een groot deel te wijten aan het feit dat we op gemeenteniveau werken en dat zo ook landelijke kernen zijn opgenomen in de selectie. We merken toch op dat deze kleinstedelijke gebieden een zekere centraliteit hebben.
- Vooral de randgebieden van Vlaanderen (regio Brugge-Eeklo, regio Kortrijk, het noorden van de provincie Antwerpen en het oosten van Limburg) verliezen inwoners aan andere Belgische gemeenten.
- De jongvolwassenen (18-26 jaar) trekken naar de steden, terwijl de gezinnen met kinderen vooral de omgekeerde beweging maken.

5. Bibliografie

- Baccaïni, B. (2001). 'Les migrations internes en France de 1990 à 1999: l'appel de l'Ouest', in *Economie et Statistique*, nr.344.
- Cabus, P., C. Kesteloot, H. Van der Haegen (1989). 'Stadsvlucht maakt vrij'. Acco, Leuven.
- CBS (2006). 'Emigratie van autochtonen naar België', 23 juni 2006.
- De Corte, S., P. Raymaekers, B. Vandekerckhove, K. Thaens (2003). 'Onderzoek naar de migratiebewegingen van de grote steden in de drie gewesten van België', Vrije Universiteit Brussel, Cosmopolis.
- De Decker, P., P. Teerlinck en W. Vandendriessche (1995). Stad in, stad uit. Motieven van verhuizers. In *Ruimtelijke Planning*, Kluwer Editorial, jg.3, katern 3, pp.19-55.
- Delbeke, J. (2006). Luik III-Prognose voor de verwachte vraag naar nieuwbouwwoningen tot 2022. Kenniscentrum voor Duurzaam Woonbeleid.
- Giesbers H., R van der Erf (2005). Binnenlandse migratie per gemeente 2004.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2000). 'In- en uitwijking in de Vlaamse steden en gemeenten: Analyse naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1996-1998', *Stativaria* 24.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2003). 'Aantal verkochte bouwgronden en gemiddelde bouwgrondprijzen binnen ruimtelijke zones en grensgebieden van het Vlaamse Gewest, evolutie 1990-2001', *Stativaria* 27.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2004). 'In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten: analyse van de interne en externe migratie naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1995-2002', *Stativaria* 33.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2005). 'In- en uitwijking in de Vlaamse rand rond Brussel in de periode 1995-2003'. In *APS noT@S* 5.
- Moortgat, W. (2006). 'Migraties en stedelijkheid: een analyse van het Belgisch migratiepatroon en stedelijke ontwikkeling 1992-2004 met een detailonderzoek van het stadsgewest Brussel', eindverhandeling, Vrije Universiteit Brussel.
- NRC (2001). 'Vanuit België rij je lekker tegen de file in', 20 januari 2001.
- SumResearch en LAGA (2006). Op zoek naar instrumenten voor betaalbaar wonen aan de kust, in opdracht van de provincie West-Vlaanderen.
- Tratsaert, K. (1998). Stads(v)lucht maakt vrij: analyse van de verhuisstromen en een bevraging van de verhuismotieven en woonwensen van jonge gezinnen in het Leuvense, KUL.
- Van der Haegen, H., E. Van Hecke, G. Juchtmans (1996). 'De Belgische stadsgewesten in 1991', in *Statistische studieën*, nr. 104

Van der Haegen, H., E. Van Hecke, G. Juchtmans (1998). ' De stadsgewesten', in Mérenne-Schoumaker, B., H. Van der Haegen, E. Van Hecke (eds.), 'Algemene Volks- en Woningtelling', Monografie nr. 11A:Verstedelijking, pp. 69-130

Willaert, D. (1999). 'Een nieuwe ruimtelijke indeling voor de studie van interne migratiebewegingen', Working paper 1999-3. Steunpunt Demografie, SOCO, Vrije Universiteit Brussel.

Link naar de brondata: (Onderstaande link verwijst naar een intranetsite van de Vlaamse Overheid die toegankelijk is voor alle beleidsdomeinen van de Vlaamse Overheid en niet voor externen.)

http://bru001markie07m/crn/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=xts.run&m=portal/cc.xts&m_tab=p&m_path=%2fcontent&m_path2=~%2ffolder